

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN
CUZA” DIN IAȘI
FACULTATEA DE LITERE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE STUDII
FILOLOGICE

UNIVERSITÉ PARIS-EST CRÉTEIL
ÉCOLE DOCTORALE « CULTURES ET
SOCIÉTÉS »
LABORATOIRE DE RECHERCHE EA
4395-LIS

Teză de doctorat în cotutelă internațională

Metamorfoze ale basmului în literatura franceză contemporană

Rezumatul tezei de doctorat

Conducători de doctorat:

Prof. univ. dr. Marina MUREȘANU

Prof. univ. dr. Marie-Emmanuelle PLAGNOL-DIÉVAL

Doctorandă:

LOCIC V. Simona-Ionela

2022

ANUNȚ

La data de **26 septembrie 2022**, ora 10:00, în Seminar „**Al. Dima**”, doamna LOCIC V. Simona-Ionela va susține, în ședință publică, teza de doctorat cu titlul “**Métamorphoses du conte de fées dans la littérature contemporaine de langue française**”, în vederea obținerii titlului științific de doctor în domeniul Filologie.

Comisia de doctorat are următoarea componență:

Președinte

Prof. univ. dr. Lăcrămioara PETRESCU, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România.

Conducători de doctorat

Prof. univ. dr. Marina MUREȘANU, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România.

Prof. univ. dr. Marie-Emmanuelle PLAGNOL-DIÉVAL, Université Paris-Est Créteil, Franța.

Referenți

Prof. univ. dr. Ioana GALLERON, Université Sorbonne-Nouvelle, Paris, Franța.

Conf. univ. dr. Simona-Alina JIȘA, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, România.

Prof. univ. dr. Pascal MOUGIN, Université de Versailles Saint-Quentin - Paris Saclay, Franța.

Prof. univ. dr. Vasile POPOVICI, Universitatea de Vest din Timișoara, România.

Vă invităm să participați la ședința de susținere a tezei.

Teza poate fi consultată la Biblioteca Facultății de Litere.

Data afișării: 6 septembrie 2022

Tablă de materii

Abrevieri și indicații de lectură.....	5
Introducere.....	6
Poveștile ancestrale și diversitatea limbajelor artistice.....	6
Adaptarea teatrală și rescrierea unui mesaj arhetipal.....	10
„De ce?” și „Cum?” – două obiective fundamentale ale cercetării noastre	21
Repere metodologice	22
Corpus.....	32
Stadiul cercetării.....	45
Plan.....	47
I. Basmul – un gen literar menit modernizării.....	53
I.1.Structurile arhetipale – sursă a metamorfozelor basmului de-a lungul timpului.....	54
I.2.De la viziunea formalizantă a lui Vladimir Propp și de la schema actanțială a lui A. J. Greimas la experiența individuală	62
I.3.Miraculosul în serviciul realității. Pentru o perspectivă spațio-temporală.....	72
I.4.Poveștile celor doi Perrault.....	83
Concluzii parțiale – primul capitol.....	98
II. În laboratorul de recreare a basmelor.....	100
II.1. Pe urmele intertextualității.....	100
II.2. Despre genericitate și hibridizare recreatoare	109
II.3. Autori ai hibridizării și ai scrierii în palimpsest.....	122
A. Michel Tournier.....	122
B. Pierrette Fleutiaux.....	129
C. Amélie Nothomb.....	134
D. Joël Pommerat.....	139
E. Jean-Claude Grumberg.....	148
Concluzii parțiale – al doilea capitol.....	156
III.Recrearea basmelor și context(e) socio-literar(e).....	158
III.1. De la basmul popular la literatura pentru copii	158

III.2. Caracterul social și instructiv al poveștilor lui Charles Perrault.....	164
III.3. Contexte socio-literare contemporane.....	166
Concluzii parțiale – al treilea capitol.....	174
IV. Metamorfoze narative ale basmului arhetipal.....	176
IV.1. Eco-logia Căpcăunului.....	176
A. Ipoteza unei opere ecopoetice.....	178
B. Identități ale căpcăunului arhetipal.....	181
C. Logre – protector al pădurii ancestrale.....	185
IV.2. Soția căpcăunului – eroină a epocii contemporane	191
A. Femeia în imagini.....	193
B. Mamă și soție a căpcăunului în versiunile basmelor-tip nr.327 A și B.....	195
C. Pădurea în ochii femeii.....	199
D. Corpul – carnea proaspătă a femeii.....	203
E. Salvarea femeii.....	205
IV.3. A deconstrui pentru a reconstrui basmele sau scriitorul- <i>bricoleur</i>	210
A. Când puzzle-ul literar creează basmul.....	211
B. Când hibridizarea creează basmul : motivul mirelui-animal	213
C. Pierrette Fleutiaux – o scriitoare- <i>bricoleur</i> și motivul mirelui-animal.....	217
D. De la Scufița Roșie la soția Căpcăunului : contopirea basmelor-tip	219
E. Puzzle-ul literar contemporan. Când Barbă albastră o întâlnește pe Scufița Roșie	224
IV.4. Despre camere interzise și despre castele sau diversitatea simbolică a ușilor.....	231
A. Diversitatea simbolică a ușilor în basmele-tip nr. 311-312.....	232
B. Pragul – cronotop al adevărului.....	240
C. „Case frumoase la oraș și la țară”.....	242
D. Camera interzisă între interdicție explicită și pact de încredere.....	257
E. Descoperirea secretului Celuilalt.....	259
Concluzii parțiale – al patrulea capitol.....	265
V. Hibridizarea generică și punerea în scenă a basmului arhetipal	267
V.1. Adaptarea teatrală a basmului de-a lungul timpului.....	268
V.2. Metamorfoze contemporane ale povestitorului	283
A. Povestitorul intră în scenă.....	284
B. Teatrul aproape poem.....	293
C. Când personajul recrează povestea.....	299
D. Un anti-omagiu povestitorului.....	304

V.3. Metamorfoza și moștenirea basmului arhetipal.....	310
A. « <i>Tâches</i> », « <i>manques</i> » și « <i>adjuvants</i> » <i>contemporani</i>	311
B. Despre fete și despre mame devoratoare.....	317
C. De la comicul ludic perraultien, la ironia contemporană.....	321
V.4. Spectacolul dispariției miraculosului	330
Concluzii parțiale – al cincilea capitol	340
Concluzii	343
Bibliografie	355
Anexe	384

Rezumat

Intitulată *Metamorfoze ale basmului în literatura franceză contemporană*, teza noastră propune analiza unui fenomen care, în prezent, vizează basmul prin rescrierea și adaptarea lui teatrală. Patrimoniul atemporal al culturii universale, din secolul al XVII-lea, atunci când au intrat pe scena literaturii scrise, basmele franceze au devenit o sursă inepuizabilă de inspirație pentru toți creatorii de artă, fie că vorbim despre arta vizuală, auditivă sau cea literară. Cercetarea noastră nu își propunem să studiem varietatea registrelor artistice care revalorifică aceste povești ancestrale, ci metamorfozele basmului în arta care l-a consacrat ca gen: literatura. Cu toate acestea, între arta de a povesti și arta teatrului, există o strânsă legătură și, tocmai datorită acestei duble naturi, literare și teatrale, adaptarea teatrală s-a impus ca o a doua dimensiune a analizei noastre.

Încă de la începutul cercetărilor, două întrebări cheie, complementare și interdependente, ne-au ghidat în demersul nostru: „cum?” și „de ce?” autorii contemporani rescriu și adaptează basmele?

Găsirea unui răspuns la întrebarea „cum se realizează această metamorfoză a basmelor?” a cerut, în primul rând, o analiză a modului în care autorii și regizorii de teatru au preluat această moștenire multiseculară și au revalorizat-o transgresând astfel mai multe frontiere: temporale, din timpuri imemorabile până în epocă contemporană; culturale și sociale, de la tradiție la modernitate; ale genurilor literare, de la basm la forme narative mai complexe, la discursul dramatic și la spectacolul teatral sau la metatext.

În ceea ce privește găsierea unui răspuns la întrebarea „de ce se realizează această metamorfoză a basmelor?”, încă de la începutul cercetării noastre, am înțeles că adevărata întrebare la care se cerea găsierea unui răspuns nu este „de ce rescriem basmele?”, ci „de ce basmele se pretează metamorfozei?”. Astfel, o etapă esențială s-a impus demersului nostru. Înainte de a analiza operele contemporane, am acordat o atenție deosebită basmului, punct de reper de la care pornesc rescrierile contemporane, și am analizat structurile prestabilite ale poveștilor precum și elementele lor specifice, care îndeamnă autorii să le rescrie și să le adapteze.

Corpusul

Complexitatea fenomenului care ne preocupă face imposibilă analiza sa exhaustivă. Prin urmare, a trebuit să restrângem corpusul hipotextual, al textelor sursă, și să identificăm un grup de basme-tip care par să inspire mai mult decât altele, și, în același timp, să se

preteze prin mesajul lor la un joc de fuziune intertextuală, de „colaj” și de „puzzle” literar. Ne-a atras atenția în mod deosebit ‘Scufița Roșie’ (basm-tip nr.333), ‘Barbă Albastră’ (basm-tip nr.311-312), ‘Degețel’ (basm-tip nr.327 A et B) și ‘Cenușăreasa’ (basm-tip nr.510A), patru basme-tip ale căror structuri arhetipale oferă scriitorilor contemporani o materie fuzionantă și ușor de modelat.

Variantele basmelor-tip analizate în teza noastră sunt reprezentate de poveștile scrie de Charles Perrault și apărute la sfârșitul secolul al XVII-lea. Cu toate acestea, pentru că textele perraultiene nu ni s-au părut suficiente pentru realizarea unei analize substanțiale a operelor contemporane, am decis să includem în corpusul hipotextual și câteva variante folclorice, prezentate, în cea mai mare parte, în lucrarea lui Paul Delarue și a lui Marie-Louise Ténèze : *Le catalogue du conte populaire français*.

În ceea ce privește corpusul hipertextual – rescrierile contemporane – acesta a fost determinat, în primul rând, de dorința noastră de a ilustra diversitatea generică a fenomenului care ne-a preocupat. În consecință, am ales texte și autori care perpetuează narațiunea prin roman și nuvelă, dar și scriitori pentru care basmul devine spectacol și text dramatic :

A. Genul narativ

Michel Tournier, « La fugue du petit Poucet » (1978)

Pierrette Fleutiaux, « La femme de l’Ogre » (1984)

Pierrette Fleutiaux, « Petit Pantalon Rouge, Barbe-bleue et Notules » (1984)

Amélie Nothomb, *Barbe bleue* (2012)

B. Genul dramatic

Joël Pommerat, *Le Petit Chaperon rouge* (2005)

Joël Pommerat, *Cendrillon* (2011)

Jean-Claude Grumberg, *Le Petit Chaperon Uf* (2005)

Jean-Claude Grumberg, *Mange ta main* (2006)

Structura tezei

Propunând un tablou reprezentativ al fenomenului metamorfozelor basmului în literatura contemporană de limbă franceză, în demersul nostru, s-au impus două direcții de cercetare. Prima direcție ne-a ghidat în analiza teoretică a basmului și a practicilor intertextuale și ale hibridizării intergenerice, în timp ce a doua, valorizând aceste noțiuni teoretice, ne-a orientat în analiza propriu-zisă a textelor contemporane care îl rescriu sau îl adaptează.

Luând ca puncte de reper aceste două direcții de cercetare, am optat pentru organizarea tezei în cinci capitole: primele două capitole de natură preponderent teoretică, un al treilea capitol care propune o abordare socio-literară a basmului și a evoluției lui de-a lungul timpului, și două capitole finale dedicate analizei operelor contemporane care rescriu și adaptează poveștile.

În primul capitol, „**Basmul – un gen literar menit modernizării**”, am propus un studiu teoretic al basmului văzut ca o narațiune scurtă și schematică, care oferă scriitorilor un mecanism narativ și actantial flexibil. Adânc înrădăcinate în societate prin procesul lor de transmitere, basmele pot fi considerate amintiri care se transmit încă din copilărie, modele care creează un orizont de așteptare și servesc ca punct de reper pentru creatorul și cititorul-spectator contemporan. În jurul elementelor specifice ale celor patru povești care ne-au atras atenția, se construiesc structurile arhetipale care constituie un posibil ansamblu hipotexual pentru scriitorii contemporani. Așa cum și Nicole Belmont susține, considerăm că basmele-tip devin pentru autorii contemporani aceste „spații narrative” în care autorii și regizorii de teatru se bucură de o libertate favorabilă creației prin metamorfoză. Elementul care ne invită să exercităm această libertate este tocmai structura actantială schematică pe care am analizat-o studiind, mai îndeaproape, teoria lui Vladimir Propp despre morfologia basmului și pe cea a lui A. J. Greimas cu privire la schema actantială. Particularitățile personajului de basm – actant și actor în același timp conform teoriei lui Greimas – se află în centrul procesului de metamorfoză a poveștilor. Transgresând frontierele temporale și pe cele ale genurilor literare, în rescrierile și adaptările lor teatrale, autorii contemporani complexifică și aprofundează rolurile și experiențele eroilor și eroinelor, ale adversarilor și ale adjuvanților tradiționali.

Element fundamental al universului magic, în primul capitol al tezei noastre, am propus o analiză a acestui miraculos specific poveștilor, care, în același timp, este ancorat în realitate. Structurile arhetipale, așa cum și Jung o precizează, nu există decât la nivel teoretic și fiecare variantă a unui basm, populară sau cultă, este deja o actualizare posibilă a modelului arhetipal, care se concretizează în funcție de mediul social în care apare povestea. Pentru a explica și susține această dublă natură – miraculoasă, dar și ancorată în realitate –, de un real ajutor ne-au fost studiile lui Roger Caillois despre miraculos, ale lui Holbek Bengt și ale lui Raymonde Robert privitoare la legăturile dintre basm și mediul social în care acesta apare, dar și ale lui Mikhaïl Bakhtine despre cronotop și conexiunea intrinsecă a relațiilor temporale și spațiale într-o operă literară.

În cel de-al doilea capitol al tezei noastre, **„În laboratorul de recreare a basmelor”**, făcând trimitere la studiile lui Roland Barthes, ale Juliei Kristeva, ale lui Gérard Genette și Michael Riffaterre am identificat modul prin care, folosindu-se de tehnica palimpsestului, autorii contemporani recrează basmele. Chiar dacă practicile intertextuale și hipertextuale sunt prezente în operele autoarelor și autorilor pe care i-am studiat, rescrierea miturilor și a textelor fundamentale care aparțin culturii universale sau referințele metatextuale la alte opere literare sunt identificate numai după interacțiunea cititorului cu textul. Așa cum și Michael Riffaterre o susține, această identificare depinde în mod direct de lectura atât textuală cât și memorială, intertextualitatea fiind un efect de lectură.

Pentru că hibridizarea genurilor literare și creația în palimpsest sunt reprezentative pentru autorii operelor care fac parte din corpusul nostru, un studiu panoramic al practicilor lor intertextuale și interartistice ni s-a părut a fi necesar. Pentru aceasta, în cel de-al doilea capitol al tezei, am propus un studiu de ansamblu al operei celor cinci autori – Michel Tournier, Pierrette Fleutiaux, Amélie Nothomb, Jean-Claude Grumberg et Joël Pommerat – atrăgând atenția asupra rescrierii ca practică specifică fiecăruia, dar și asupra locului important pe care îl ocupă basmul și miraculosul în creația lor.

Studiul propus în cel de-al treilea capitol, **„Recrearea basmelor și context(e) socio-literar(e)”**, s-a impus pe măsură ce cercetarea noastră a avansat. Dacă pentru a găsi un răspuns la întrebarea „de ce autorii contemporani rescriu și adaptează poveștile?” am studiat basmul din punct de vedere teoretic, atrăgând atenția asupra caracterul său cameleonic, legătura foarte strânsă pe care aceste povești ancestrale o au cu mediul social, cu cititorul sau cu publicul destinat, adulți și copii, nu putea fi ignorată. Analizând motivațiile auctoriale detaliate de Charles Perrault și de scriitorii contemporani în textele liminare ale basmelor și ale rescrierilor lor, ne-am propus să clarificăm importanța contextelor socio-literare pentru evoluția și pentru transformarea basmelor de-a lungul timpului. Dacă în Prefața textelor sale în versuri și în epistola dedicatorie care precedă Poveștile, Charles Perrault invocă utilitatea socială, instructivă, chiar politică a acestora, în preambulele și prefețele contemporane, autorii plasează basmele în contextul crizelor epocii lor, făcând trimitere la mai multe subiecte, de ordin religios, politic și personal, dar și la noile mise estetice ale procesului creator. Metamorfozând miraculosul, scriitorii contemporani nu doresc să ofere o lecție despre moralitate, ci își propun să constate realitatea, uneori pe cea mai dură, și să trezească conștiințele. Criza lumii exterioare (criza colectivă), criza individuală sau criza actului artistic, propunând o reevaluare a stereotipiei

și a structurii schematice a basmului, determină, fiecare, într-o mai mică sau mai mare măsură, rescrierea și adaptarea acestor povești arhaice.

Analiza textelor liminare contemporane a reprezentat o etapă esențială în demersul nostru. Adresându-se dintotdeauna unui dublu cititor datorită unei violențe intrinseci basmului popular, dar și datorită subînțeleșurilor și ironiei tipice textelor perraultiene, în prezent, metamorfoza basmelor revalorizează structura lor arhetipală în texte destinate sau care își revelează pe deplin sensurile doar cititorului adult. Aceste povești ancestrale se metamorfozează pentru a denunța Istoria și evenimentele tragice, pentru a trage un semnal de alarmă și pentru a propune soluții. Tonul ludic preia uneori controlul și devine marcă a unui pseudo-paratext sau a unui pseudo-metatext care parodiază schematismul și stereotipia tipice basmului.

În ultimele două capitole – „**Metamorfoze narrative ale basmului arhetipal**” și „**Hibridizare generică și punere în scenă a basmului arhetipal**” –, restrângând unghiul de analiză, ne-am îndreptat atenția spre operele care fac parte din corpusul nostru pentru a analiza și identifica principalele practici prin care se realizează rescrierea și adaptarea teatrală a basmului în epoca contemporană.

Propunând un studiu progresiv al transformărilor generice, în al patrulea capitol, am analizat metamorfozele universului feeric în urma unei prime transgresiuni generice, către forme narrative mai complexe, în nuvele scrise de Michel Tournier și de Pierrette Fleutiaux, dar și în romanul lui Amélie Nothomb. Pentru ca analiza noastră să fie cât mai edificatoare, ne-am organizat demersul în patru subcapitole care au tratat metamorfozele basmului în fiecare operă studiată: 1) metamorfoza adversarului și mizele ecopoetice în « La fugue du petit Poucet »; 2) consolidarea statutului personajelor care trec aproape neobservate în basmele populare, în « La femme de l'Ogre »; 3) fuziunea mai multor basme-tip într-un singur text literar, ca practică a rescrierii; 4) metamorfoza cronotopului specific basmului, în romanul *Barbă Albastră* scris de Amélie Nothomb.

În urma analizei noastre, am identificat câteva practici prin care basmul, narațiune scurtă și schematică, ia forma unor texte narrative mai complexe aprofundând astfel experiențele ontologice: 1) revalorizarea personajelor emblematice (*l'ogre* – căpcăunul – devine Logre) sau mai puțin cunoscute din basme (soția căpcăunului); 2) reconfigurarea schemei actantiale propusă de A. J. Greimas și reconversia rolurilor unor actori care ies astfel din perimetrul lor de acțiune și din dihotomia pozitiv/ negativ (Saturnine Puissant îl omoară pe don Elemirio, avatar contemporan al răufăcătorului proppian); 3) fuziunea într-o singură operă literară contemporană, datorită motivelor și temelor comune, a mai multor

basme-tip care rezonează (« Petit Pantalon Rouge, Barbe-Bleue et Notules », « La femme de l'Ogre »); 4) folosirea tehnicii de mise en abyme pentru a ilustra procesul de recreare a basmului sub forma unor scene care ilustrează ritualul povestirii (« Scufița Roșie » (re)povestită și adaptată de și pentru fiicele căpcăunului în « La femme de l'Ogre »); 5) adaptarea basmului la alte forme și limbaje artistice – desenul și opera radiofonică – formă de metamorfoză care aprofundează sensurile acestor povești ancestrale; 6) disoluția universului miraculos prin reconfigurarea cronotopului fabulos.

În cel de-al cincilea capitol al tezei noastre „**Hibridizarea generică și punerea în scenă a basmului arhetipal**”, analizând piesele de teatru scrise de Jean-Claude Grumberg și de Joël Pommerat, am încercat să ilustrăm modul prin care se realizează adaptarea teatrală a basmului. Așa cum și celelalte capitole ale cercetării noastre au demonstrat-o, basmul, folcloric sau cult, ar putea fi văzut ca o formă atemporală a spectacolului teatral. Ritualul povestirii, povestirea acestor basme ca formă de divertisment în saloanele pariziene ale secolului al XVII-lea, paratextul vizual și frontispiciile care ilustrează punerea lui în scenă, dar și importanța pe care o au fragmente dialogate în versiunile diferitelor basme-tip plasează poveștile la frontiera dintre spectacol și literatura scrisă.

Înainte de a analiza metamorfozele basmului în cele patru piese de teatru care fac parte din corpusul nostru principal, am considerat că este esențial să propunem un scurt studiu cu privire la adaptarea teatrală a celor mai celebre variante ale acestor povești milenare. În acest sens, cercetărilor lui Martial Poirson au arătat faptul că basmele lui Charles Perrault au fost puse în scenă încă din momentul în care au intrat pe scena literaturii scrise. În secolul al XVIII-lea, Cenușăreasa, Degețel sau Barbă albastră devin protagoniști în piese de teatru și în spectacole de operă care pun în scenă atmosfera saloanelor din secolul trecut. Transpoziția și transgresarea frontierelor modurilor de exprimare artistică permit atât basmului cât și teatrului să își reevalueze și să își modernizeze procesul de creație și de transmitere a sensurilor. Această influență care se manifestă într-o dublă direcție s-a dovedit a fi fundamentală pentru procesul de adaptare teatrală a basmului. În prezent, ea plasează piesele lui Jean-Claude Grumberg și pe cele ale lui Joël Pommerat într-o categorie generică intermediară, care ne permite să vorbim atât despre o „dramatizare” a basmului, cât și despre o „epicizare” a textului dramatic. Fuziunea genurilor literare este perfect ilustrată de noul statut al povestitorului dar și de modul în care Joël Pommerat – *autor de spectacole* – și Jean-Claude Grumberg modernizează și refolosesc elementele specifice basmului. Apariția pe scenă – atât *in presentia* cât și *in absentia* – a unei instanțe naratoriale restabilește legătura între basm, de

această dată metamorfozat, și noul destinatar – cititorul-spectator. În toate piesele de teatru care ne-au atras atenția, am identificat o preocupare constantă a dramaturgilor pentru ceea ce reprezintă ritualul povestirii. Astfel, atunci când povestitorul nu este reprezentat pe scenă de un actor, alte personaje preiau ștafeta și spun povestea metamorfozând-o. Discursul lor nu amintește doar de genul narativ ci și de un spectacol al „teatrului-poem”, specific pieselor lui Joël Pommerat, care valorifică simbolismul basmului arhetipal. Spectacolul teatral contemporan joacă un rol fundamental în acest proces de metamorfoză a basmului. Interdependența între textul scris și elementele spectaculare – muzică, actori, lumini – devine esențială în acest demers recreator care transformă magia și miraculosul în frică și angoasă.

Concluzii

Teza noastră, așa cum am anunțat încă din „Introducere”, a propus un studiu panoramic a ceea ce noi am identificat ca fiind un fenomen de metamorfoză a basmului în literatura franceză contemporană. În demersul nostru, am optat pentru o metodă care a armonizat istoria, teoria și analiza literară. În încheiere, am dori să atragem atenția asupra faptului că basmul *a fost odată și va fi pentru totdeauna* supus transformărilor. O dovedește atât de bine programul propus anul acesta de Festivalul de teatru de la Avignon, eveniment cultural care anunță spectacole originale și propune, grație colectivului Das Plateau, o redescoperire a poveștii „Scufița Roșie”, dar și a poveștii „Hansel și Gretel” într-un spectacol de Igor Mendjisky : *Gretel, Hansel et les autres*. Considerăm că anumite direcții de analiză ar merita o atenție deosebită. Printre acestea se numără comicul ca element care joacă un rol fundamental în procesul de rescriere contemporană a basmelor, dar și această nouă formă de literatură vizuală, a poveștilor în imagini, benzi desenate și cărți-album, destinate atât copiilor cât și adulților.

Analiza noastră a arătat că, sfidând stereotipurile, transmițând un sens prin ceea ce rămâne nespus și prin tăcere, deconstruind structuri arhetipale pentru a le reconstrui și a oferi astfel cititorului-spectator o oglindă revelatoare a lumii, adaptând universul miraculos la realitățile cele mai diverse, scriitorii și artiștii reușesc să transmită, prin intermediul basmelor, un mesaj lumii contemporane. Atâta timp cât le vom citi (sau le vom povesti), aceste povești ancestrale vor continua să transmită un sens și să aducă împreună trecutul și timpul contemporan, istoria colectivă și experiențele personale.

Bibliografie selectivă

I. Corpus primar

Opere contemporane

FLEUTIAUX, Pierrette, « La femme de l'Ogre », in *Métamorphoses de la reine*, Paris, Gallimard, Coll. « Folio », 1990 [1984], p.13-49.

FLEUTIAUX, Pierrette, « Petit Pantalon Rouge, Barbe-bleue et Notules », in *Métamorphoses de la reine*, Paris, Gallimard, Coll. « Folio », 1990 [1984], p.103-138.

GRUMBERG, Jean-Claude, *Mange ta main*, Illustrations de Marjorie Pourchet Arles, Éditions Actes Sud-Papiers, Coll. « Heyoka jeunesse », 2006.

GRUMBERG, Jean-Claude, *Le Petit Chaperon Uf*, présentation et dossier par Hélène Monnot et Marie-Luce Raillard, Paris, Flammarion, Coll. « Étonnantiss!mes », 2015 [2005].

NOTHOMB, Amélie, *Barbe bleue*, Paris, Albin Michel, Coll. « Le Livre de Poche », 2016 [2012].

POMMERAT, Joël, *Cendrillon*, Postface de Marion Boudier, Arles, Actes Sud, 2013 [2012].

POMMERAT, Joël, *Le Petit Chaperon rouge*, Postface de Marion Boudier, Arles, Actes Sud, 2014 [2005].

TOURNIER, Michel, « La fugue du petit Poucet », in *Le Coq de bruyère*, Paris, Gallimard, 1978, p.47-61.

Contes de fées scrise de Charles Perrault

PERRAULT, Charles, « Le Petit Chaperon rouge », in *Contes*, Texte établi, présenté et annoté par Tony Gheeraert, Paris, Honoré Champion, 2012, p.195-200.

PERRAULT, Charles, « La Barbe bleue », in *Contes*, Texte établi, présenté et annoté par Tony Gheeraert, Paris, Honoré Champion, 2012., p.201-210.

PERRAULT, Charles, « Cendrillon ou la petite pantoufle de verre », in *Contes*, Texte établi, présenté et annoté par Tony Gheeraert, Paris, Honoré Champion, 2012, p.223-232.

PERRAULT, Charles, « Le Petit Poucet », in *Contes*, Texte établi, présenté et annoté par Tony Gheeraert, Paris, Honoré Champion, 2012, p.243-255.

II. Corpus secundar

Variante ale basmelor-tip – *contes-types* – analizate sau consultate

A. Contes-types n^{os}311-312 ‘Barbe-bleue’

« Barbe-bleue », in *Contes pour les enfants et la maison*, Collectés par Les Frères Grimm, Tome II, Édités et traduits par Natacha Rimasson-Fertin, Paris, J. Corti, Coll. « Merveilleux n° 40 », 2009, p.513-516.

BRESSAN, Denis, « Plus maligne que le diable », in *Revue de traditions populaires. Mythologie et folklore de l'enfance*, N°.11, Tome XXIII, Novembre 1908, p.405-408.

DELARUE, Paul, TÉNÈZE, Marie-Louise, « Le Gros cheval blanc », in *Le conte populaire français*, Tome 1, Édition en un seul volume reprenant les 4 tomes parus entre 1976 et 1985, Paris, Maisonneuve & Larose, 2002, p.182-185.

MASSIGNON, Geneviève, « Le père Jacques », in *Contes de l'Ouest*, Paris, Éditions Erasme, 1954, p.171-174.

SEBILLOT, Paul, « Barbe-Rouge », in *Littérature orale de la Haute-Bretagne*, Collection Les littératures populaires de toutes les nations. Traditions, légendes, contes, chansons, proverbes, devinettes, superstitions, Tome I, Paris, Maisonneuve, 1881, p.41-44.

WEBSTER, Wentworth, “The Cobbler and his three daughters”, in *Basque legends*, with an essay on the Basque language by M. Julien Vinson, London, Griffith and Farran, 1879, p.173-176.

B. Contes-types n^o333 ‘Le Petit Chaperon rouge’

DELARUE, Paul, TÉNÈZE, Marie-Louise, « Conte de la Mère-Grand. Version nivernaise », in *Le conte populaire français*, Tome I, Édition en un seul volume reprenant les 4 tomes parus entre 1976 et 1985, Paris, Maisonneuve & Larose, 2002, p. 373-374.

GAIDOZ, H., ROLLAND, E., « Le Petit Chaperon rouge. Version de la Nièvre », in *Mélusine. Recueil de mythologie. Littérature populaire, traditions et usages*, Tome III, Paris, Librairie Historique des Provinces, 1886-87, p. 352-354.

GAIDOZ, H., ROLLAND, E., « Le Petit Chaperon rouge. Version de la Haute-Bretagne », in *Mélusine. Recueil de mythologie. Littérature populaire, traditions et usages*, Tome III, Paris, Librairie Historique des Provinces, 1886-87, p. 397-398.

GAIDOZ, H., « Le Petit Chaperon rouge. Version de Valençay (Indre) », in *Méhusine. Recueil de mythologie. Littérature populaire, traditions et usages*, Tome VI, Paris, Librairie E. Rolland, 1892-93, p. 237-238.

« Le petit Chaperon rouge », in *Contes pour les enfants et la maison*, Collectés par Les Frères Grimm, Tome I, Édités et traduits par Natacha Rimasson-Fertin, Paris, J. Corti, Coll. « Merveilleux n° 40 », 2009, p.163-168.

C. Contes-types n°327 A et B ‘Le Petit Poucet ou Les Enfants égarés dans la forêt’

DELARUE, Paul, TÉNÈZE, Marie-Louise, « Fillon-Fillette ou la Bête à sept têtes », in *Le conte populaire français*, Tome I, Édition en un seul volume reprenant les 4 tomes parus entre 1976 et 1985, Paris, Maisonneuve & Larose, 2002, p. 308-309.

MASSIGNON, Geneviève, « Petit Pouzet », in *Contes de l’Ouest*, Paris, Éditions Erasme, 1954, p.231-237.

MILLIEN, A., DELARUE, P., « Finon-Finette ou les enfants égarés », in *Contes du Nivernais et du Morvan*, Paris, Éditions Érasme, 1953, p. 155-165.

D. Contes-types n°510A ‘Cendrillon’

AULNOY, Madame d’, « Finette Cendron », in *Contes des fées suivis des Contes nouveaux ou Les fées à la mode*, Volume 1, Édition critique établie par Nadine Jasmin, avec une introduction de Raymonde Robert, Paris, Honoré Champion, Coll. « Bibliothèque des Génies et des Fées N° 1 », 2020, p. 439-474.

« Cendrillon », in *Contes pour les enfants et la maison*, Collectés par Les Frères Grimm, Tome I, Édités et traduits par Natacha Rimasson-Fertin, Paris, J. Corti, 2009, Coll. « Merveilleux n° 40 », p.139-149.

DELARUE, Paul, TÉNÈZE, Marie-Louise, « La Cendrouse. Version poitevine », in *Le conte populaire français*, Tome II, Édition en un seul volume reprenant les 4 tomes parus entre 1976 et 1985, Paris, Maisonneuve & Larose, 2002, p. 245-248.

FELICE, Ariane de, « Cendrillon », in *Contes de Haute-Bretagne*, Paris, Éditions Érasme, 1954, p.66-79.

MILLIEN, A., DELARUE, P., « La Cendrillon », in *Contes du Nivernais et du Morvan*, Paris, Éditions Érasme, 1953, p.50-58.

III. Bibliografie critică

Studii despre basm

AARNE, Antti, *The types of the folktale: a classification and bibliography*, translated and enlarged by Stith Thompson, 2nd revision, Helsinki, Suomalainen tiedeakatemia, 1987.

BARCILON, Jacques, *Le Conte merveilleux français de 1690 à 1790 : cent ans de féerie et de poésie ignorées de l'histoire littéraire*, Paris, H. Champion, 1975.

BELLEMIN-NOËL, Jean, *Les contes et leurs fantasmes*, PUF, Paris, 1983.

BELMONT, Nicole, *Poétique du conte. Essai sur le conte de tradition orale*, Paris, Gallimard, 1999.

BELMONT, Nicole, *Petit Poucet rêveur*, Paris, José Corti, 2017.

BETTELHEIM, Bruno, *Psychanalyse des contes de fées*, Paris, R. Laffont, 2010.

BRUGUÉ, Lydia, LLOMPART, Auba (dir.), *Contemporary fairy-tale magic*, Leiden, Brill Rodopi, 2020.

CARPI, Daniela, *Fairy tales in the postmodern world*, Heidelberg, Universitätsverlag Winter, 2016.

CHOUVIER, Bernard, *Le pouvoir des contes*, Malakoff, Dunod, 2018.

CONSTANTINESCU Muguraș, *L'Imaginaire du conte*, Editura Universității Suceava, Suceava, 2002.

COURTES, Joseph, *Le conte populaire : poétique et mythologie*, P.U.F., Paris, 1987.

DELARUE, Paul, TÉNÈZE, Marie-Louise, *Le Conte populaire français*, Édition en un seul volume reprenant les 4 tomes parus entre 1976 et 1985, Paris, Maisonneuve & Larose, 2002.

EICHEL-LOJKINE, Patricia, *Contes en réseaux : l'émergence du conte sur la scène littéraire européenne*, Genève, Librairie Droz, 2013.

EICHEL-LOJKINE, Patricia (dir.), *L'Usage du conte. Contes classiques et réemploi – méthode d'analyse*, Presses Universitaires de Rennes, 2017.

FIX, Florence, PERNOUD Hermeline (dir.), *Le conte dans tous ses états. Fragmenter et réenchâter le merveilleux au XXe siècle*, Rennes, Presses universitaires de Rennes, 2018.

FLAHAULT, François, *L'Interprétation des contes*, Paris, Denoël, 1988.

FRANZ, Marie-Louise von, *L'Interprétation des contes de fées*, Paris, Albin Michel, 2007.

FRANZ, Marie-Louise von, *Les Modèles archétypiques dans les contes de fées*, 2e éd. Revue, Paris, La Fontaine de Pierre, 2016.

HEIDMANN, Ute, ADAM, Jean Michel, *Textualité et intertextualité des contes. Perrault, Apulée, La Fontaine, L'héritier...*, Éditions Classiques Garnier, Paris, 2010.

HÉTIER, Renaud, *Contes et violence. Enfants et adultes face aux valeurs sous-jacentes du conte*, Paris, Presses Universitaires de France, 1999.

HINDENOCH, Michel, *Conter, un art ? Propos sur l'art du conteur, 1990-1995*, Le Poiré-sur-Vie, La Loupiote, 1997.

HOLBEK, Bengt, *Interpretation of fairy tales. Danish folklore in a European perspective*, Helsinki, Academia scientiarum Fennica, 1987.

HUMIÈRES, Catherine d'(dir.), *D'un conte à l'autre, d'une génération à l'autre*, Clermont-Ferrand, Presses universitaires Blaise Pascal, 2008.

JASMIN, Nadine, *Naissance du conte féminin. Mots et merveilles : les contes de fées de Madame d'Aulnoy, 1690-1698*, Paris, H. Champion, 2002.

LA GENARDIÈRE, Claude de, *Encore un conte ? "Le Petit Chaperon rouge" à l'usage des adultes*, Nancy, Presses universitaires de Nancy, 1993.

MARNY, Dominique, MARTIN-PIGALLE, Raphaële, ROCCA, Robert (dir.), *Contes de fées : de la tradition à la modernité*, Snoeck Éditions, Évian : Palais Lumière, 2014.

PROPP, Vladimir, *Morphologie du conte suivi des Transformations des contes merveilleux et de L'Étude structurale et typologique du conte de E. Mélétski*, traductions de Marguerite Derrida, Tzvetan Todorov et Claude Kahn, Paris, Seuil, 1973. (Paris, Seuil, 2015)

PROPP, Vladimir, *Les Racines historiques du conte merveilleux*, NRF, Paris, Gallimard, 1983.

ROBERT, Raymonde, *Le Conte de fées littéraire en France : de la fin du XVIIe à la fin du XVIIIe siècle*, Paris, Honoré Champion, 2002.

SERMAIN, Jean-Paul, *Le conte de fées : du classicisme aux Lumières*, Paris, Desjonquères, 2005.

SIMONSEN, Michèle, *Le Conte populaire français*, Paris, Presses universitaires de France, 1984.

TENÈZE Marie Louise, *Le Contes merveilleux français. Recherche de leurs organisations narratives*, Maisonneuve & Larose, Paris, 2004.

TRINQUET, Charlotte, *Le conte de fées français (1690-1700) : traditions italiennes et origines aristocratiques*, Tübingen, G. Narr, 2012.

ZIPES, Jack, *Les Contes de fées et l'art de la subversion*, Trad. de l'anglais par François Ruy-Vidal, Paris, Payot, 1986.

Studii despre Charles Perrault

BRIÈRE-HAQUET, Alice, *Politique des contes. Il était une fois Perrault aujourd'hui*, Paris, Classiques Garnier, 2021.

BOUCHENOT-DÉCHIN, Patricia, *Charles Perrault*, Paris, Fayard, 2018.

CONSTANTINESCU, Muguraș, *Poveștile lui Perrault. Discurs narativ și simbolistică*, Editura Universității Suceava, Suceava, 1997.

CONSTANTINESCU, Muguraș, *Les Contes de Perrault en palimpseste*, Editura Universității, Suceava, 2006.

FIX, Florence, *Barbe-Bleue et l'esthétique du secret de Charles Perrault à Amélie Nothomb*, Paris, Hermann, 2014.

GARAT, Anne Marie, *Une faim de loup. Lecture du Petit Chaperon rouge*, Paris, Actes Sud, 2008.

GÉLINAS, Gérard, *Enquête sur les contes de Perrault*, Paris, Imago, 2004.

POIRSON, Martial (dir.), *Perrault en scène. Transpositions théâtrales de contes merveilleux 1670-1800*, Saint-Gély-du-Fesc, Éditions Espaces 34, 2009.

SAINTYVES, Pierre, *Les contes de Perrault et les récits parallèles : leurs origines. En marge de la Légende dorée : songes, miracles et survivances. Les reliques et les images légendaires*, Éd. établie par Francis Lacassin, Paris, R. Laffont, 1987.

SORIANO, Marc, *Le Dossier Perrault*, Paris, Hachette, 1972.

SORIANO, Marc, *Les contes de Perrault : culture savante et traditions populaires*, Édition revue et corrigée, Paris, Gallimard, 1989.

Article despre basm

ADAM, Jean-Michel, HEIDMANN, Ute, « Des genres à la généricité. L'exemple des contes (Perrault et les Grimm) », in *Langages*, N° 153, 2004, p. 62-72. Article

disponible en ligne. Consulté le 20 mai 2022. URL : https://www.persee.fr/doc/lgge_0458-726x_2004_num_38_153_934

BAHIER-PORTE, Christelle, « Le conte à la scène », in *Féeries*, 4 | 2007, p.1-21. Article disponible en ligne. Consulté le 08 septembre 2020, URL : <http://journals.openedition.org/feeries/223>

BREMOND, Claude, « Le Meccano du conte », in *Le magazine littéraire*, n° 150, juillet-août 1979, p.13-16.

CHARNAY, Bochra, CHARNAY, Thierry, « Le conte facteur d'interculturalité », in *Multilinguales*, 3 | 2014. Article disponible en ligne. Consulté le 2 juin 2022. URL: <http://journals.openedition.org/multilinguales/1578>

CHARNAY, Thierry, « De Parrault à Tahar Ben Jelloun : le métissage des voix », in *La Tortue Verte. Réécrire, reconfigurer, créer en littérature de jeunesse francophone*, N° 6, Décembre 2015, p.15. Article en ligne. Consulté le 15 mai 2022 : <http://www.latortueverte.com/DOSSIER%206%20Litterature%20Jeunesse%20francophone%20dec%202015%20La%20Tortue%20Verte.pdf>.

CONSTANTINESCU, Muguraș, « L'ironie et le conte d'auteur : réécriture des contes de Perrault », in Mustapha Trabelsi (dir.), *L'ironie aujourd'hui : Lectures d'un discours oblique*, Presses Universitaires Blaise Pascal, Clermont-Ferrand, 2006.

GOURÉVITCH, Jean-Paul, « Contes de fées : regards croisés », in Dominique Marny, Raphaele Martin-Pigalle, Robert Rocca, *Contes de fées. De la tradition à la modernité*, Snoeck Éditions, Palais Lumière, Ville d'Évian, 2014.

HEIDMANN Ute, « Comment faire un conte moderne avec un conte ancien ? Perrault en dialogue avec Apulée et La Fontaine », in *Littérature*, 2009/1 (n° 153), p.19-35. Article disponible en ligne. Consulté le 22 mai 2020. URL : <https://www.cairn.info/revue-litterature-2009-1-page-19.htm>

PARADIS, Swann, « Les fiancés-animaux illustrés du Cabinet des fées », *Féeries* [En ligne], 11 | 2014, mis en ligne le 19 décembre 2015, Article disponible en ligne. Consulté le 20 avril 2020. URL : <http://journals.openedition.org/feeries/944>

SARIOIS PERSSON, Deerie, « Monstres, Animaux Et Métamorphoses : Le Cycle du Fiancé Animal », in *Enfances & Psy*, 2008/4, n° 41, pages 148-152, p.148. Article en ligne. Consulté le 20 avril 2022. URL : <https://www.cairn.info/revue-enfances-et-psy-2008-4-page-148.htm>

SORIANO, Marc, « Charles Perrault, classique inconnu », in *Europe. Revue littéraire mensuelle*, Numéro spécial dédié à Charles Perrault, novembre/décembre 1990, p.3-10.

TÉNÈZE, Marie-Louise, « Du conte merveilleux comme genre », in *Approches de nos traditions orales*, Paris, Maisonneuve et Larose, 1970.

Studii critice despre autorii din corpusul primar

AMANIEUX, Laureline, *Le Récit siamois. Identité et perspective dans l'œuvre d'Amélie Nothomb*, Paris, Albin Michel, 2009.

BOUDIER, Marion, *Avec Joël Pommerat : un monde complexe*, Arles, Actes Sud-Papiers, 2015.

BOULOUMIÉ, Arlette, *Michel Tournier : le roman mythologique*, Paris, J. Corti, 1988.

BOULOUMIÉ, Arlette, *Dictionnaire Michel Tournier*, Paris, Honoré Champion, 2019.

CAUNE, Jean, *Le théâtre de Jean-Claude Grumberg : mise en pièces de la question juive*, Lormont, Le Bord de l'eau, 2016.

DESMURS, Aleksandra, *Le Roman Hygiène de l'assassin. Foyer manifestaire de l'œuvre d'Amélie Nothomb*, Préface d'Amélie Nothomb, Paris, Éditions Praelego, 2009.

GAFFURI, Elena, *Il lavoro drammaturgico di Joël Pommerat : le théâtre tout public 2004-2011*, Prefazione di Marisa Verna, Milano, EDUCatt, 2013.

GAYOT, Joëlle, *Joël Pommerat, troubles*, Arles, Actes Sud, 2009.

HARITOPLOU, Stylianie, *Essai sur le théâtre de Jean-Claude Grumberg*, 1993.

KNAPP, Bettina L., *Pierrette Fleutiaux*, Amsterdam, Rodopi, 1997.

Articole critice despre autorii din corpusul primar

BROCHIER, Jean-Jacques, « Dix-huit questions à Michel Tournier », in *Le Magazine Littéraire*, n° 138, juin 1978.

BOUDIER, Marion, PISANI, Guillermo, « Joël Pommerat : une démarche qui fait œuvre », in *Jeu*, (127), p.150–157, 2008. Article disponible en ligne. Consulté le 4 mars 2022. URL : <https://www.erudit.org/fr/revues/jeu/2008-n127-jeu1114969/23855ac/>

BOULOUMIÉ, Arlette, « Les relations conjugales, familiales et intergénérationnelles dans les contes de Pierrette Fleutiaux : “Petit Pantalon rouge, Barbe-Bleue et notules” et d’Angela Carter : “Le Cabinet sanglant”, deux réécritures des contes de Perrault », in Catherine d’Humières (dir.), *D’un conte à l’autre, d’une génération à l’autre*, Clermont-Ferrand, Presses universitaires Blaise Pascal, 2008, p.165-176.

BOULOUMIÉ, Arlette, « Michel Tournier, un écrivain écologiste ? », in Arlette Bouloumié (dir.), *Modernité de Michel Tournier*, Presses universitaires de Rennes, 2016, p.91-101.

DIEZ, Mario Tomé, « Charles Perrault y Michel Tournier. Configuración y pervivencia del símbolo del Ogro », in *Estudios De Lengua y Literatura francesas*, (02149850) - 1987, n. 1, p. 189-197. Article disponible en ligne. Consulté le 12 mai 2022. URL : <https://rodin.uca.es/handle/10498/9516>

DUFLET, Jean-Paul, « L’éternelle différence juive dans *Pour en finir avec la question juive* de Jean-Claude Grumberg », in *Littératures*, 77 | 2017, 127-140. Article disponible en ligne. Consulté le 2 février 2022. URL : <https://journals.openedition.org/litteratures/1740>

GARCIN, Jérôme, « Perrault Érotissimo ! », in *L’Événement du Jeudi*, le 13 déc. 1984. En ligne. Consulte le 20 mai 2022. URL : <http://www.pierrettefleutiaux.com/bibliographie/metamorphoses-de-la-reine/critiques-metamorphoses-de-la-reine/levenement-du-jeudi-13-dec-1984-jerome-garcin/>

GAYOT, Joëlle, « Éloge de la nuance », in *Télérama*, 11 mai 2022.

LONGCHAMP, Christian, « Entretien avec Joël Pommerat », Propos recueillis pour le Théâtre De La Monnaie à Bruxelles. En ligne. Consulté le 25 mai 2022. URL : <https://www.theatre-contemporain.net/spectacles/Cendrillon/ensavoirplus/idcontent/24079>

MAGET, Frédéric, « TOURNIER MICHEL - (1924-2016) », Encyclopædia Universalis [en ligne], consulté le 24 avril 2022. URL : <https://www.universalis.fr/encyclopedie/michel-tournier/>

MINONZIO, Jérôme, HUBERT, Marielle, « Le théâtre permet de regarder des choses violentes sans souffrir comme on souffre dans la vie », Entretien avec Joël Pommerat, Caisse nationale d’allocations familiales | « Informations sociales », 2015/4 n° 190 | p. 101-105. Article disponible en ligne. Consulté le 2 mai 2022 : <https://www.cairn.info/revue-informations-sociales-2015-4-page-101.htm>

OBERHUBER, Andrea, « Réécrire à l’ère du soupçon insidieux : Amélie Nothomb et le récit postmoderne », in *Études françaises*, 40 (1), 2004, 111–128. Article disponible

en ligne. Consulté le 2 mai 2022 : <https://www.erudit.org/fr/revues/etudfr/2004-v40-n1-etudfr728/008479ar/>

PIACENTINI, Mirella, « *Le Petit Chaperon Uf* de Jean-Claude Grumberg : écrire pour “alerter les chaperons d’aujourd’hui” », *Recherches & Travaux*, 87 | 2015, p.105-116. Article disponible en ligne. Consulté le 20 mars 2022. URL : <https://journals.openedition.org/recherchestravaux/787>

PIACENTINI, Mirella, « L’oralité et la musicalité dans la traduction du théâtre jeunesse français : du *Petit Chaperon Uf* à *Cappuccetto Uf* de Jean-Claude Grumberg », in *Palimpsestes*, 32 | -1, p.82-94. Article disponible en ligne. Consulté le 20 mars 2022. URL : <https://journals.openedition.org/palimpsestes/3235>

ROY, Claude, « Préface », in Jean-Claude Grumberg, *Les Courtes*, Arles, Actes sud, Bruxelles, 1995, p.7-10.

IV. Bibliografie generală

Studii teoretice

ARTAUD, Antonin, *Le Théâtre et son double*, Paris, Gallimard, 1994.

BACHELARD, Gaston, *La Poétique de l’espace*, Paris, PUF, 1961.

BAERT, Frank, VIART, Dominique (dir.), *La Littérature française contemporaine : questions et perspectives*, Louvain, Presses Universitaires de Louvain, 1993.

BAHIER-PORTE, Christelle, JOMAND-BAUDRY, Régine (dir.), *Écrire en mineur au XVIIIe siècle*, Paris, Éditions Desjonquères, 2009.

BAKHTINE, Mikhaïl, *Esthétique et théorie du roman*, Trad. du russe par Daria Olivier, Préface de Michel Aucouturier, Paris, Gallimard, Coll. « Tel », 1987, p.235-398.

BAL, Mieke, *Narratologie : essais sur la signification narrative dans quatre romans modernes*, Paris, Klincksieck, 1977.

BARTHES, Roland, *Le Degré zéro de l’écriture*, Paris, Éditions du Seuil, 1953.

BARTHES, Roland, *Le Plaisir du texte*, Paris, Éditions du Seuil, 1973.

BARTHES, Roland, *L’Obvie et l’obtus*, Paris, Éditions du Seuil, 1982.

BERGSON, Henri, *Le rire : essai sur la signification du comique*, Paris, PUF, 1993.

BESSIÈRE, Jean, *Hybrides romanesques. Fiction (1960-1985)*, Paris, Presses universitaires de France, 1988.

- BIET, Christian, TRIAU, Christophe, *Qu'est-ce que le théâtre ?*, Postface d'Emmanuel Wallon, Paris, Gallimard, 2006.
- BLANCHOT, Maurice, *L'Espace littéraire*, Paris, Gallimard, 1955.
- BLANCHOT, Maurice, *Le Livre à venir*, Paris, Gallimard, 1959.
- BREMOND, Claude, *Logique du récit*, Paris, Éditions du Seuil, 1973.
- CAILLOIS, Roger, *Au cœur du fantastique*, Gallimard, Paris, 1965.
- CHARLES, Michel, *Introduction à l'étude des textes*, Paris, Éditions du Seuil, 1995.
- COMPAGNON, Antoine, *La Seconde main ou le travail de la citation*, Paris, Éditions du Seuil, 1979. (Coll. « Points. Essais », 2016)
- COUTY, Daniel, *Le Fantastique*, Paris, Bordas, 1989.
- DEFAYS, Jean-Marc, *Le comique : principes, procédés, processus*, Paris, Seuil, 1996.
- DEMANZE, Laurent, *Les fictions encyclopédiques : de Gustave Flaubert à Pierre Senges*, Paris, Éditions Corti, 2015.
- DION, Robert, FORTIER, Frances, HAGHEBAERT, Élisabeth (dir.), *Enjeux des genres dans les écritures contemporaines*, Les Cahiers du Centre de Recherche en littérature québécoise, n°27, Éditions Nota Bene, 2001.
- DURAND, Gilbert, *Les Structures anthropologiques de l'imaginaire*, P.U.F, Paris, 1960.
- ECO, Umberto, *Lector in fabula ou La coopération interprétative dans les textes narratifs*, Trad. de l'italien par Myriem Bouzaher, Paris, Grasset, 1985.
- ELIADE, Mircea, *Le sacré et le profane*, Paris, Gallimard, 1965.
- ELIADE, Mircea, *Aspects du mythe*, Paris, Gallimard, 1988.
- ERMAN, Michel, *Poétique du personnage de roman*, Paris, Ellipses, 2006.
- FONTANILLE, Jacques, *Sémiotique du discours*, Limoges, PULIM, 1999.
- FORSTER, Edward Morgan, *Aspects du roman*, traduit de l'anglais par Sophie Basch, Paris, C. Bourgois, 1999.
- FREUD, Sigmund, *Introduction à la psychanalyse*, Paris, Payot, 1998.
- GALLERON, Ioana (dir.), *Théâtre et politique. Les alternatives de l'engagement*, Rennes, Presses universitaires de Rennes, Coll. « Interférences », 2012.
- GENETTE, Gérard, *Figures II*, Éditions du Seuil, Paris, 1969.
- GENETTE, Gérard, *Figures III*, Paris, Éditions du Seuil, 1972.
- GENETTE, Gérard, *Introduction à l'architexte*, Paris, Éditions du Seuil, 1979.

- GENETTE, Gérard, *Palimpsestes. La littérature au second degré*, Paris, Seuil, 1982.
- GENETTE, Gérard, JAUSS, H. R., SCHAEFFER J.-M. [et al.], *Théorie des genres*, Paris, Seuil, 1986.
- GENETTE, Gérard, *Seuils*, Paris, Éditions du Seuil, 1987.
- GREIMAS, Algirdas Julien, *Du Sens. Essais sémiotiques*, Paris, Éditions du Seuil, 1970.
- GREIMAS, Algirdas Julien, *Sémantique structural : recherche et méthode*, Nouvelle édition, Paris, Presses universitaires de France, 1986.
- HAMON, Philippe, *L'Ironie littéraire. Essai sur les formes de l'écriture oblique*, Paris, Hachette Supérieur, 1996.
- HĂULICĂ, Cristina, *Textul ca intertextualitate. Pornind de la Borges*, Editura Eminescu, București, 1981.
- HENNAUT, Benoît, *Théâtre et récit, l'impossible rupture : narrativité et spectacle postdramatique (1975-2004)*, Paris, Classiques Garnier, 2016.
- ISER, Wolfgang, *L'acte de lecture : théorie de l'effet esthétique*, Trad. de l'allemand par Evelyne Sznycer, Bruxelles, éd. Mardaga, 1985.
- JAKOBSON, Roman, *Huit questions de poétique*, Paris, Éditions du Seuil, 1977.
- JOLLES, André, *Formes simples*, traduit de l'allemand par Antoine Marie Buguet, Paris, Éditions du Seuil, 1972.
- JUNG, Carl Gustav, *Les Racines de la conscience. Études sur l'archétype*, Paris, Le Livre de poche, 2008.
- KINTZLER, Catherine, *Poétique de l'opéra français de Corneille à Rousseau*, Minerve, 1991.
- KRISTEVA, Julia, *Sèméiôtikè. Recherches pour une sémanalyse*, Éditions du Seuil, Paris, 1969.
- KRISTEVA, Julia, *La Révolution du langage poétique*, Paris, Éditions du Seuil, 1974. (Coll. « Points. Essais », 2018.)
- LABBÉ, Denis, MILLET, Gilbert, *Le fantastique*, Paris, Ellipses, 2000.
- LÉVI-STRAUSS, Claude, *Mythologiques. Le cru et le cuit*, Paris, Plon, 1964.
- LOVECRAFT, Howard Phillips, *Épouvante et surnaturel en littérature*, Traduit de l'américain par Jacques Bergier et François Truchaud, Paris, C. Bourgois, 1969.
- LUKÁCS, Georg, *La Théorie du roman*, Paris, Gonthier, 1979.

- LYOTARD, Jean-François, *La Condition postmoderne*, Paris, Éditions de Minuit, 1979.
- MAROT, Patrick (dir.), *Les Textes liminaires*, Toulouse, Presses universitaires du Mirail, 2010.
- MILLET, Gilbert, LABBÉ, Denis, *Le Fantastique*, Belin, Tours, Coll. « Sujets », 2005.
- MONAH, Dana, *Shakespeare et ses doubles : essai sur la réécriture théâtrale*, Paris, L'Harmattan, 2017.
- MUREȘANU IONESCU, Marina, *Literatura - un discurs mediat*, Ed. Universității "A.I.Cuza", Iași, 1996.
- MUREȘANU IONESCU, Marina, *Eminescu și intertextul romantic*, Iași, Editura Junimea, 2004.
- MUREȘANU IONESCU, Marina, *Pour une sémiotique du narratif. Une lecture de Nerval*, Iași, Editura Junimea, 2007.
- MONCELET, Christian, *Les mots du comique et de l'humour*, Paris, Belin, 2006.
- MOUGIN, Pascal (dir.), *La Tentation littéraire de l'art contemporain*, Dijon, Les Presses du réel, 2017.
- MOUGIN, Pascal, *Moderne-contemporain : art et littérature des années 1960 à nos jours*, Dijon, Les Presses du Réel, 2019.
- PAVIS, Patrice, *La mise en scène contemporaine : origines, tendances, perspectives*, Paris, A. Colin, 2011.
- PAVIS, Patrice, *L'analyse des textes dramatiques de Sarraute à Pommerat*, 3e éd. revue et augmentée, Paris, Armand Colin, 2016.
- PIÉGAY-GROS, Nathalie, *Introduction à l'intertextualité*, Paris, Dunod, 2002.
- PLAGNOL-DIÉVAL, Marie-Emmanuelle (dir.), *L'Enfant rêvé. Anthologie des théâtres d'éducation du XVIIIe siècle*, Tomes I et II, Paris, Classiques Garnier, 2022.
- POSTHUMUS, Stéphanie, *French "Ecocritique": Reading Contemporary French Theory and Fiction Ecologically*, University of Toronto Press, 2017.
- PRINCE, Nathalie, *La littérature de jeunesse*, 3e édition, Malakoff, Armand Colin, 2021.
- SAMOYAULT, Tiphaine, *L'intertextualité : mémoire de la littérature*, Paris, A. Colin, 2005.
- SARRAZAC, Jean Pierre (dir.), *Lexique du drame moderne et contemporain, lexique d'une recherche*, Belval, Circé, 2005.

- SCHAEFFER, Jean-Marie, *Qu'est-ce qu'un genre littéraire ?*, Paris, Seuil, 1989.
- SERMON, Julie, RYNGAERT, Jean Pierre, *Théâtres du XXIe siècle : : commencements*, Paris, Armand Colin, 2012.
- TACKELS, Bruno, *Écrivains de plateau I*, Besançon, Les Solitaires intempestifs, 2005.
- TODOROV, Tzvetan, *Introduction à la littérature fantastique*, Éditions du Seuil, Paris, 1970. (Coll. « Points. Essais », 2015)
- TRITTER Valérie, *Le fantastique*, Ellipses, Paris, 2001.
- UBERSFELD, Anne, *Lire le théâtre I*, Paris, Belin, 1998.
- UBERSFELD, Anne, *Lire le théâtre II. L'école du spectateur*, Paris, Belin, 1996.
- UBERSFELD, Anne, *Lire le théâtre III. Le dialogue de théâtre*, Paris, Belin, 1996.
- VAN DER LINDEN, Sophie, *Lire l'album*, Le Puy-en-Velay, L'Atelier du poisson soluble, 2006.
- VIART, Dominique, VERCIER, Bruno (dir.), *La Littérature française au présent*, Paris, Bordas, 2005.
- VIART, Dominique, DEMANZE, Laurent (dir.), *Fins de la littérature ? Esthétique et discours de la fin*, Tome I, Paris, A. Colin, 2012.
- VIART, Dominique, DEMANZE, Laurent (dir.), *Fins de la littérature ? Historicité de la littérature contemporaine*, Tome II, Paris, A. Colin, 2012.
- VOLPILHAC-AUGER, Catherine (dir.), *Œuvres majeures, œuvres mineures ?*, Lyon, ENS Éd., 2004.
- WESTPHAL, Bertrand, *La Géocritique. Réel, fiction, espace*, Les Éditions de Minuit, 2007.

Article

BARTHES, Roland, « Théorie du texte », Encyclopædia Universalis [en ligne], consulté le 2 novembre 2021. URL : <http://www.universalis.fr/encyclopedie/theorie-du-texte/>

BERNARDOT, Marc, THOMAS, Hélène, « Notes sur l'hybridité », *REVUE Asylon(s)*, N°13, Novembre 2014-Septembre 2016, Trans-concepts : lexique théorique du contemporain. Article disponible en ligne. Consulté le 5 mai 2022. URL : <http://www.reseau-terra.eu/article1327.html>

BESSON, Rémy, « Prolégomènes pour une définition de l'intermédialité », 2014. Article disponible en ligne. Consulté le 20 mai 2022. URL : <https://cinemadoc.hypotheses.org/2855#comments>

BLANC, Nathalie, CHARTIER, Denis, PUGHE, Thomas, « Littérature & écologie : vers une écopoétique », in *Écologie & politique*, vol. 36, no. 2, 2008, p.17-28. Article disponible en ligne. Consulté le 2 mai 2022. URL : <https://www.cairn.info/revue-ecologie-et-politique-sciences-cultures-societes-2008-2-page-15.htm?contenu=article>

BOZZETO, Roger, PONNAU, Gwenhaël, « Merveilleux », in Béatrice Didier (dir.), *Dictionnaire universel des littératures*, Vol. 2, Paris, Presses universitaires de France, 1994.

CAILLOIS, Roger, « De la Féerie à la Science-Fiction », in *Anthologie du fantastique. Angleterre, Irlande, Amérique du Nord, Allemagne, Flandres*, Tome I, Editions Gallimard, Paris, 1966, p.7-24.

CORVIN, Michel, « L'Adaptation théâtrale : une typologie de l'indécidable », in *Pratiques : linguistique, littérature, didactique*, n°119-120, 2003, p.149-172. Article disponible en ligne. Consulté le 2 mai 2022. URL : https://www.persee.fr/doc/prati_0338-2389_2003_num_119_1_2020

DANAN, Joseph, « La Dramaturgie au Temps du "Postdramatique" », *Revista Cena*, Porto Alegre, n° 29, 2019, p. 4-13.

DELON, Michel, « Le Château ou le lieu de la crise », in Catriona Seth (dir.), *Imaginaires gothiques : aux sources du roman noir français*, Paris, Éditions Desjonquères, 2010, p.69-84.

DIAZ, José-Luis, « Quand les préfaces parlent de préfaces », in Laurence Kohn-Pireaux (dir.), *Le Texte Préfaciel*, Presses Universitaires de Nancy, 2000, p.7-22.

GREIMAS, Algirdas Julien, « Les actants, les acteurs et les figures », in Claude Chabrol (dir.), *Sémiotique narrative et textuelle*, Paris, Larousse, 1973, p.161-176.

HEATH, Stephen, « Entretien (A conversation with Roland Barthes) », in Roland Barthes *Œuvres complètes*, Tome II (1966-1973), Édition établie et présentée par Éric Marty, Paris, Seuil, 1994.

HELBO, André, « Le son, le signe, la scène », in *Recherches sémiotiques / Semiotic Inquiry*, 36(1-2), p.255–269. Article disponible en ligne. Consulté le 20 mai 2022 : <https://www.erudit.org/fr/revues/rssi/2016-v36-n1-2-rssi03955/1051187ar/>

MUREȘANU IONESCU Marina, « Lectură și intertextualitate », in *România literară*, nr. 33, 1978.

MUREȘANU IONESCU Marina, « Le Concept d'influence radiante. Pour une sémiotique des civilisations », in *Cahiers roumains d'études littéraires*, 4/1987, Éditions Univers Bucarest, p.10-19.

PLAGNOL, Marie-Emmanuelle, « Le cas des *minores* », in *Dix-huitième Siècle. La recherche aujourd'hui*, n°30, 1998, p. 87-101. Article disponible en ligne. Consulté le 25 mai 2022. URL : https://www.persee.fr/doc/dhs_0070-6760_1998_num_30_1_2223

PLAGNOL-DIÉVAL, Marie-Emmanuelle, « Théâtres privés et contes de fées dans la seconde moitié du XVIIIe siècle », in *Féeries*, 4 | 2007. Article disponible en ligne. Consulté le 08 septembre 2020. URL : <http://journals.openedition.org/feeries/253>

POSTHUMUS, Stéphanie, « Écocritique et ecocriticism. Repenser le personnage écologique », in Sylvain David, Mirella Vadean (dir.), *La pensée écologique et l'espace littéraire*, Montreal, Figura, 2014, p. 15-33. Article disponible en ligne. Consulté le 2 mai 2022. URL : http://oic.uqam.ca/sites/oic.uqam.ca/files/documents/cf36_02.pdf

RIFFATERRE, Michael, « La trace de l'intertexte », in *La Pensée*, n°215, octobre 1980, p.4-18.

SCHAEFFER, Jean-Marie, « Du texte au genre. Notes sur la problématique générique », in Gérard Génette (et al.), *Théorie des genres*, Paris, Seuil, 1986, p.179-205.

SELLIER, Philippe, « Qu'est-ce qu'un mythe littéraire ? », in *Littérature. La farcissure. Intertextualités au XVIe siècle*, n°55, 1984, p.112-126. Article disponible en ligne. Consulté le 30 mai 2022. URL : https://www.persee.fr/doc/litt_0047-4800_1984_num_55_3_2239

VIART, Dominique, « Histoire littéraire et littérature contemporaine », in *Tangence*, N° 102, 2013, p.113–130. Article disponible en ligne. Consulté le 22 mai 2022 : URL <https://www.erudit.org/fr/revues/tce/2013-n102-tce01170/1022660ar/>

VIART, Dominique, « Écrire au présent : l'esthétique contemporaine », in *Le temps des lettres : Quelles périodisations pour l'histoire de la littérature française du 20e siècle ?*, Rennes, Presses universitaires de Rennes, 2001. Article disponible en ligne. Consulté le 22 mai 2022 : URL <http://books.openedition.org/pur/33321>

VIART, Dominique, « Les Littératures de terrain », in Alison James, Dominique Viart (dir), *Revue critique de fixxion française contemporaine*, N° 18, 2019. Article disponible en ligne. Consulté le 2 février 2022 : <http://www.revue-critique-de-fixxion-francaise-contemporaine.org/rcffc/issue/view/28/showToc>

VOLODINE, Antoine, « L'Humour du désastre », in *Vertiges de la lenteur. La Femelle du requin*, Paris, Le Tripode, 2015, p.33-43.

V. Dictionare

ARON, Paul, SAINT-JACQUES, Denis, VIALA, Alain (dir.), *Le Dictionnaire du littéraire*, Paris, Presses universitaires de France, 2010.

BRUNEL, Pierre (dir.), *Dictionnaire des mythes littéraires*, Paris, Éditions du Rocher, 1988.

FURETIÈRE, Antoine, *Dictionnaire universel, contenant généralement tous les mots français tant vieux que modernes et les termes de toutes les sciences et des arts (français)*, sur l'imprimé, A la Haye et à Rotterdam, chez Arnout & Reinier Leers, 1690.

GREIMAS, Algirdas Julien, COURTÉS, Joseph, *Sémiotique : dictionnaire raisonné de la théorie du langage*, Paris, Hachette, 1979.

MOUGIN, Pascal (dir.), *Dictionnaire de la Littérature française et francophone*, Paris, Larousse, 2012.

VI. Teze de doctorat

COUSIN, Marion, *L'Auteur en scène : analyse d'un geste théâtral et dramaturgie du texte né de la scène*, Thèse de doctorat sous la direction de Jean-Pierre Ryngaert, Université Paris III - Sorbonne Nouvelle, 2012.

HARIVEL-MELEAN, Marie-Hélène, *Mythe, conte, et univers romanesque dans l'œuvre de Michel Tournier*, Thèse de doctorat sous la direction de Marie-Claire Bancquart, Université Paris-Sorbonne, 1995.

VII. Filme și materiale video

Cendrillon, une création théâtrale de Joël Pommerat et Florent Trochel (réalisateur), avec Déborah Rouach (la très jeune fille), Alfredo Cañavate (le père, le roi), Coproduction Axe Sud & Arte France, 2012, 100 minutes, [DVD].

"*Cendrillon*" de Joël Pommerat, extraits (1/2) [Vidéo]. Disponible en ligne. Consultée le 3 juin 2022. URL : <https://www.theatre-contemporain.net/video/Cendrillon-de-Joel-Pommerat-extraits-1-2>

"*Cendrillon*", regia di Joël Pommerat al Piccolo Teatro. Intervista Alla Compagnia [Vidéo]. Disponible en ligne. Consultée le 3 juin 2022. URL : <https://www.theatre-contemporain.net/spectacles/Cendrillon/videos/media/Cendrillon-regia-di-Joel-Pommerat-al-Piccolo-Teatro-Intervista-alla-compagnia>

J.-C. Grumberg, *"Le Petit Chaperon Uf", L'origine De l'écriture* [Vidéo], Disponible en ligne. Consultée le 3 juin 2022. URL : <https://www.theatre-contemporain.net/textes/Le-Petit-Chaperon-Uf-Jean-Claude-Grumberg/playlist/id/A-propos-de-Le-Petit-Chaperon-Uf>

Joël Pommerat pour *"Le Petit Chaperon Rouge"* [Vidéo]. Disponible en ligne. Consultée le 3 juin 2022. URL : <https://www.theatre-contemporain.net/video/Joel-Pommerat-pour-Le-Petit-Chaperon-rouge-Avignon-2006?autostart>

N°5, the 1998 Film by Luc Besson, with Estella Warren: *Le Loup – CHANEL Fragrance* [Vidéo]. Disponible en ligne. Consultée le 3 juin 2022. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=-0XVX-AHUbq>

Le petit Chaperon Rouge [Vidéo]. Disponible en ligne. Consultée le 3 juin 2022. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=Obzviqpm63Q>

Le Petit chaperon Uf, d'après Jean-Claude Grumberg, mise en scène par Isabelle Charadeau, avec Rafaele Arditti (Wolf) et Laurence Despezelle-Perardel (Petit Chaperon), Coproduction de Compagnie Etincelle, Théâtre du Lucernaire et Les Éditions L'Harmattan, 2011, 44:40 minutes, [DVD].

Le petit Chaperon Uf Théâtralire 2013 Compagnie du tournesol vidéo Dailymotion [Vidéo]. Disponible en ligne. Consultée le 3 juin 2022. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=m0lAK1mDgU>

Le Petit Chaperon Uf - BA Festival OFF d'Avignon 2015 (Théâtre H) [Vidéo]. Disponible en ligne. Consultée le 3 juin 2022. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=FMj-oLh-7sk>

Teaser Chapeuzinho Vermelho [Vidéo]. Disponible en ligne. Consultée le 3 juin 2022. URL : <https://vimeo.com/365039278>

VIII. Sitografie

<https://gallica.bnf.fr>

<https://nanterre-amandiers.com/evenement/le-petit-chaperon-rouge-joel-pommerat/>

<http://www.pierrettefleutiaux.com/>

<https://www.theatre-contemporain.net/>

Articole publicate de doctorandă

LOCIC, Simona, « Zogru – le devenir d'un chevalier contemporain », in Felicia DUMAS (dir.), *VisÂges du Moyen Âge. Essence, confluences, influences*, Iași, Éditions Junimea, 2019, p. 172-186. Actes du colloque international « Journées de la Francophonie », XXIIIe édition, Iași, Roumanie, 29-30 Mars 2018.

LOCIC, Simona, « "La nostalgie d'un retour au pays natal" chez Assia Djebar et Mariama Barry », in Postolea Sorina, Bădulescu Dana, Caraman Lorelei, Nica Dana (Eds.), *Intercultural Perspectives / Perspectives interculturelles. Interculturality in the world of academia and beyond / L'interculturel dans le monde universitaire et au-delà*, Vol. I, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2019, p.127-136. Actes de la deuxième Conférence internationale pour les étudiants et les jeunes chercheurs « InterCulturalia », 4-5 mai 2018, Université Alexandru Ioan Cuza, Iași, Roumanie. ISSN: 2668-3369. Article disponible en ligne. URL : <http://perspectives.linguaculture.ro/8-archive/3-intercultural-perspectives-perspectives-interculturelles-i-2019>

LOCIC, Simona, « Métamorphoses de l'ironie féerique dans la pièce de théâtre *Cendrillon* de Joël Pommerat », in Felicia DUMAS (dir.), *Petit éloge de l'ironie*, Iași, Éditions Junimea, 2019.

LOCIC, Simona, « Réinvention de l'héroïne féerique dans le roman *Barbe bleue* d'Amélie Nothomb », in *Thélème. Revista Complutense de Estudios Franceses*, 34, 2 (nov. 2019), p.377-392. Article disponible en ligne. URL : <https://revistas.ucm.es/index.php/THEL/article/view/63252>

LOCIC, Simona, « Un Conte de fées de l'Occident à l'Orient – pour une réécriture engagée du *Petit Chaperon rouge* », in *ACTA IASSYENSIA COMPARATIONIS, RÉÉCRITURE ET RÉINTERPRÉTATION*, 26 (2/2020), Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, p.145-156. http://literaturacomparata.ro/Site_Acta/issues/aic-26/14%20Locic_Layout%201.pdf

LOCIC, Simona, « Franchir le seuil féerique. Barbe-Bleue - du conte populaire au roman », in *Revue roumaine d'Études Francophones. Hybridité et Métamorphoses*, N° 12, Éditions Junimea, 2020, p.49-68. Article disponible en ligne. URL : <http://arduf.ro/wp-content/uploads/2022/03/Locic-2.pdf>